

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Кафедра нової та новітньої історії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-
педагогічної роботи

« _____ » _____ 20__ р.

Робоча програма навчальної дисципліни

**Актуальні проблеми Сходу в умовах деколонізації та
глобалізації**
(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський) _____
галузь знань _____ 03 Гуманітарні науки _____
спеціальність _____ 032 історія та археологія _____
освітня програма _____ історія та археологія _____
спеціалізація _____ 032 історія та археологія _____
вид дисципліни _____ обов'язкова _____
факультет _____ історичний _____

2018/2019 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою історичного факультету

“15” червня 2018 року, протокол № 6

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Тумаков О. І., кандидат історичних наук, доцент

Програму схвалено на засіданні кафедри нової та новітньої історії

Протокол від 24.05.2018 року № 11

Завідувач кафедри

нової та новітньої історії

(підпис)

Станчев М. Г.
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією історичного факультету

Протокол від 08.06.2018 року № 10

Голова методичної комісії історичного факультету

(підпис)

Тумаков О. І.
(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма спецкурсу «Актуальні проблеми Сходу в умовах деколонізації та глобалізації» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів V курсу історичного факультету за спеціальністю 032 історія та археологія, спеціалізації «Нова і новітня історія».

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Основною **метою** навчального курсу «Актуальні проблеми Сходу в умовах деколонізації та глобалізації» є ознайомлення студентів-магістрів спеціалізації «Нова та новітня історія» з найважливішими особливостями сучасного розвитку країн Сходу, формування у них чіткого уявлення про найважливіші соціально-політичні і етноконфесійні процеси, що відбуваються в сучасних східних суспільствах. Крім того, важливим завданням курсу є вивчення модерністських тенденцій у розвитку країн Азії і Африки, місця східних держав у побудові багатопольярного світу.

1.2. Основні **завдання** вивчення дисципліни полягають в ознайомленні студентів з місцем країн Сходу у сучасному світі, еволюцією національних моделей розвитку провідних країн Азії, змінами, що відбувалися всередині афро-азіатських країн після їх деколонізації та долею «третього світу» як спільноти країн, що звільнилися, проблемами Сходу в епоху глобалізації, в тому числі, взаємозв'язком вестернізації та пошуками народами Азії і Африки своєї національної ідентичності тощо.

1.3. Кількість кредитів – 4.

1.4. Загальна кількість годин – 120.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна / за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
5-й	-й
Семестр	
1-й	-й
Лекції	
32 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	
–	год.
Лабораторні заняття	
–	год.
Самостійна робота	
88 год.	год.
Індивідуальні завдання	
год.	

1.6. Згідно з вимогами освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми студенти повинні досягти таких **результатів** навчання:

- бути спроможними до сприйняття інформації та її узагальнення;
- вміти розуміти та аналізувати значимі політичні й соціально-економічні процеси, що відбуваються на сучасному Сході, та прогнозувати їх можливий розвиток;
- навчитись логічно, аргументовано і чітко викладати свою думку, як усно, так і письмово;
- бути спроможними до саморозвитку, до постійного підвищення своєї професійної кваліфікації;
- усвідомлювати соціально-політичну значимість своєї професії, бути мотивованим до виконання професійної діяльності.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Країни Азії і Африки в умовах деколонізації

Тема 1. Вступ до курсу. Країни Сходу у сучасному світі. Азія і Африка в геодемографічному вимірюванні. Сучасні цивілізації Сходу: загальна кількісна характеристика. Східна модель розвитку, її специфіка і особливості. Контакти між Сходом і Заходом в історичному контексті. Колоніалізм як всесвітньо-історичне явище.

Джерела і література до курсу.

Тема 2. Криза колоніалізму. «Пробудження Азії» на початку ХХ ст. Перша світова війна та її вплив на країни та народи Азії і Африки. Більшовизм і Схід. Особливості національно-визвольного руху міжвоєнного періоду (1918–1939 рр.). Друга світова війна і колоніальна система.

Тема 3. Деколонізація і формування «третього світу». Етапи деколонізації та її наслідки. Проблема вибору шляхів національно-державного розвитку країнами, що звільнилися. Державно-капіталістичний варіант розвитку. Приватнокапіталістична модель. Феномен «соціалістичної орієнтації» на Сході. «Національно забарвлений» соціалізм.

Геополітичні зміни на межі 1980–1990-х років і доля «третього світу».

Тема 4. Схід і модернізація. Сучасні моделі розвитку азійських країн.

Китай на шляху до сучасної моделі розвитку. «Новодемократична модель» та її доля. Експерименти китайського керівництва з радянською моделлю. «Великий стрибок» кінця 1950-х років. «Велика пролетарська культурна революція» 1966–1976 рр. Початок економічної реформи в КНР: її специфіка, спрямованість та результати. Китайська модель розвитку. Китай у сучасному світі.

«Економічне диво» Японії: витоки, фактори, наслідки. Японська модель розвитку у сучасному світі. «Тигри» та «дракони» Далекого Сходу та Південно-Східної Азії: загальне та особливе.

Індія у пошуках «третього шляху».

Ісламська революція в Ірані та її історичне значення. Досвід ісламського розвитку Ірану.

Розділ 2. Схід і глобалізація

Тема 1. Схід в епоху глобалізації: вестернізація та пошуки національної ідентичності.

Регіоналізація на Сході. Регіональні підсистеми міжнародних відносин.

Інтеграційні процеси на Сході. АСЕАН.

Тема 2. «Ісламський ренесанс» і нові тенденції у розвитку мусульманських країн і народів. Політичне відродження ісламу у ХХ ст. Ісламська модель розвитку у політичному житті країн Середнього Сходу.

Проблема ісламського радикалізму. «Арабська весна» та її наслідки. Мусульманський світ: проблема єдності. Феномен ІГІЛ. Сирійська криза.

Тема 3. «Конфліктні зони» в афро-азіатському регіоні. Близькосхідна проблема та пошуки шляхів її вирішення. Тайванська проблема.

Територіальні суперечки у Південній, Східній та Південно-Східній Азії.

Проблема міжетнічних конфліктів на Африканському континенті.

Тема 4. Проблеми Сходу на зламі сторічч. Демографічна ситуація, проблема перенаселення. Зростання кількості суверенних держав та ускладнення геополітичної картини світу. Проблема сепаратизму.

Схід і ядерна зброя. Міграція населення та її наслідки, міграційна криза 2015 р. Урбанізація на Сході. Продовольча проблема на Сході.

Схід і «нові» глобальні виклики: тероризм, наркаторгівля, межцивілізаційні конфлікти.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
л		п	лаб.	інд.	с. р.	л		п	лаб.	інд.	с. р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Країни Азії і Африки в умовах деколонізації												
Разом за розділом 1	60	16				44						
Розділ 2. Схід і глобалізація												
Разом за розділом 2	60	16				44						
Усього годин	120	32				88						

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять – не передбачено

5. Завдання для самостійної роботи:

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Опрацювання додаткової літератури з курсу (8 год. на 1 тему)	64
2	Підготовка творчого завдання (доповіді та мультимедійні презентації з проблематики 2-го розділу курсу)	24
	Разом	88

6. Індивідуальні завдання

Підготовка творчих завдань – доповідей та мультимедійних презентацій з проблематики 2-го розділу курсу.

7. Методи контролю: контрольна робота, перевірка виконання творчих завдань, екзамен

8. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання			Екзамен	Сума
Контрольна робота за матеріалом розділу 1	Творче завдання за матеріалом розділу 2	Разом		
Т. 1-4	Т. 1-4	50	50	100
25	25			

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

9. Рекомендована література

Основна література

Васильев Л.С. История Востока: В 2-х т.: Учеб. по спец. «История». – 3-е изд., испр. и доп. – М.: Высшая школа, 2003.

Васильев Л.С. История религий Востока: [Учебное пособие для вузов]. – 3-е изд. – М.: Кн. дом “Университет”, 1998.

Глобальні проблеми світового розвитку: Навч. посібник. – Харків, 2015.

Новейшая история стран Азии и Африки, XX век: Учебник: В 3 ч. / Под ред. А.М. Родригеса. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2001.

Политическая история государств Азии и Северной Африки, XX век: Учебное пособие для вузов: В 2-х т.— М.: Магистр, 1996.

Сравнительное изучение цивилизаций мира (междисциплинарный подход).— М.: ИВИ РАН, 2000.

Тумаков А. И. Цивилизации Востока в условиях распада колониальной системы и глобализации // Сравнительная история мировых цивилизаций: учебник / отв. ред.: И. А. Краснова, И. В. Крючков, С. А. Польская. – Ставрополь: Изд-во СКФУ, 2015. – С. 269-293. Режим доступа: http://dSPACE.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/11972/2/tumakov_2.pdf

Допоміжна література

Актуальные проблемы глобализации: Круглый стол «МЭиМО» // Мировая экономика и международные отношения. – 1999. – № 4. – С.37-52; № 5. – С.41-57.

- Азия и Африка в современной мировой политике. Сборник статей. – М.: ИМЭМО РАН, 2012.
- АСЕАН в начале XXI века. Актуальные проблемы и перспективы. – М.: ИД «Форум», 2010.
- Белокреницкий В.Я. Восток в международных отношениях и мировой политике. – М.: Восточный университет, 2009.
- Белокреницкий В.Я. Восток на рубеже веков – некоторые итоги и перспективы развития // Восток. – 2001. – № 5-6.
- Белокреницкий В.Я. Восток через призму мировых демографических прогнозов (к вопросу о геодемографии и геополитике будущего века) // Восток. – 1999. – №. 5. – С.103-115.
- Бжезинский З. Великая шахматная доска (Господство Америки и его геостратегические императивы). – М.: Международные отношения, 2010. – 256 с. Режим доступа: <http://www.lib.ru/POLITOLOG/AMERICA/bzhezinskij.txt> .
- Бжезинский З. Выбор: мировое господство или глобальное лидерство. – М.: Международные отношения , 2005. – 288 с.
- Борисова А. «Зарубежные китайцы» // Азия и Африка сегодня. – 2002. – № 5. С. 28-32.
- Васильев Л.С. Законы эволюции и проблемы человечества. – М.: Изд. дом Высшей школы экономики, 2011.
- Ваххабиты XVIII–XX века: Историческое исследование.— М.: Монолит-Евролинц-Традиция, 2002.
- Глобалистика. Энциклопедия. – М.: Радуга, 2003. – 1328 с.
- Глобалистика. Международный междисциплинарный энциклопедический словарь / Гл. ред.: И. И. Мазур, А. Н. Чумаков; Центр научных и прикладных программ «ДИАЛОГ». – М.-СПб.-Нью-Йорк: «ЕЛИМА», «Питер». – 2006. – 1100 с.
- Глобальные вызовы, угрозы и опасности современности / Под ред. А.В. Возженикова. М.: РАГС, 2008. – 222 с.
- Глобальные проблемы человечества. Коллектив авторов / Под ред. И. Новиковой. – М.: Изд-во МГУ, 2006. – 264 с.
- Горохов М. Индуизм, общество, государство // Азия и Африка сегодня. – 1999. – С. 13-19.
- Дзасохов А.С. Становление и эволюция постколониального мира. Вторая половина XX века. – М.: Международные отношения, 1997.
- Иванов Н.А. Восток: новые подходы к изучению истории // Восток. – 1993. – № 4. – С. 5-11.
- История Востока: В 6 т. – Т. 5: Восток в новейшее время: 1914–1945 гг. – М.: ИФ «Восточная литература» РАН, 2006; Т. 6: Восток в новейший период (1945–2000 гг.). – М.: ИФ «Восточная литература» РАН, 2008.
- Кузнецов В. Китай: Религия в обществе и государстве // Азия и Африка сегодня. – 2001. – № 6. – С. 13-17.
- Мамедова Н. Иран: Опыт исламского правления // Азия и Африка сегодня. – 1999. – № 2. – С. 4-11. Лунев С.И. Индийская цивилизация в глобализирующемся мире // Мировая экономика и международные отношения. – 2003. – № 3.

Подберезский И.В. Регион Юго-Восточной Азии как цивилизационная общность // Мировая экономика и международные отношения. – 2005. – № 4.

Рашковский Е.Б. Цивилизационный облик Китая: структуры, преемственность, метаморфозы // Мировая экономика и международные отношения. – 2003. – № 8.

Страны Востока: социально-политические, социально-экономические, этноконфессиональные и социокультурные проблемы в контексте глобализации. Памяти А.М. Петрова. – М.: ИВ РАН, Центр стратегической конъюнктуры, 2012.

Титаренко М.Л. Китай: Цивилизация и реформы. – М., 1999.

Ткаченко Г.А. Культура Китая: Словарь-справочник. – М.: Муравей, 1999.

Тумаков А.И., Чижов А.П. Новейшая история стран Восточной Азии (1945–2000 гг.): Учебное пособие. – Харьков: Штрих, 2001.

Черняк Е.Б. Цивилиография: Наука о цивилизации. – М.: Междунар. отношения, 1996.

Четверикова О. Ислам в современной Европе: стратегия «добровольного гетто» против политики интеграции // Россия XXI. – 2005. – № 1, 2.

Экологические проблемы стран Азии и Африки. – М.: Аспект Пресс, 2012.

Эволюция восточных обществ: синтез традиционного и современного / Э.Н. Галич, А.В. Гордон, А.В. Журавский и др.; Отв. ред. Л.И. Рейснер, Н.А. Симоня.— М.: Наука, 1984.

Яковец Ю. В. Глобализация и взаимодействие цивилизаций. – М.: Экономика, 2003. – 441 с.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

<http://dist.karazin.ua/moodle/course/view.php?id=606> – дистанційний курс «Історія стран Азії і Африки Нового часу»